

convicium je trh, prteka, primeri nemški: belästigen, lästig, molestum esse alicui, lat. molestia, Verdruss iz: moles, Last, Masse, Klumpen, nemško: beschwerlich, Beschwerlichkeit iz Schwere.

V sanskritu je toraj gotovo tudi nekaj korenika tardž pomenjala: onerare, belasten, beladen. Iz prvotnega: trg, prtiti, onero, gravo, onus, impono, se je še pomen: vellere, rumpere, trgati, trgnoti, tako razvil, kakor iz nemšk. packen in Gepäcke, primeri: sabljo trgnoti, den Säbel packen. V staroslov. še trgnoti tudi pomenja: *παῖσθαι*, ziehen, schleppen, trahere, ker se trg, trh, bala, tovor samo ne nosi in vozi, temoč tudi vlačiti.

Izvirni pomen okladanja, des Belastens, Beschwerens, Beladens nam je še ohranila srbščina v besedi: tržnica, valec, das Nudelholz, Nudelwalger, ker testo trži, beladet, belastet, beschweret, dalje: tržnice, žene, ktere so za vremena dobrovaške republike pomagale pekom vlastelski kruh mesiti in peči, to je tržiti, tržnico obtežiti.

Iz vseh teh primer je jasno, da je prvotni pomen besede trg, onus, Last, Ladung, Fracht, in da so se iz pomenov: bale, trha, butare, prteke, tovara izobrazili pomeni: merx, mercatura, commercium, Markt, Handel, kakor tudi pri Nemcih so besede: Last, Ladung, Fracht, ktere izvirno tudi pomenjajo: naprtenje, oneratio, obviknole v pomenih: merx, commercium.

Iz temata: trg je imé staro-slovenskega mesta Tergeste = Tergešte, toda še za Rimljanov glasnik *g* ni prelazil pred vokalom *v* ž, sicer primeri tudi slov. grlo in žrlo. Glasnik *g* je že Latin rad pred vokali izpahnil primeri: major za: magior, majestas za: magiestas, tako je tudi iz Tergešte postalo Terjeste, Terieste, po metatezi: Trieste, in iz tega popačenega Trieste sedanji slovenski Trst, dasiravno slovenski narod ni pozabil izvirnega pomena in oblike, in govori: na Tržaškem, Tržačani. Tergešte je toraj kraj, kamor so trge, trhe nosili, vozili in vlačili. Waarenplatz, Handelsplatz, Marktplatz, grški pisatelji pravijo, da je bil: „*καὶ ὁ κερματισμὸς*“, to je: trg Karnѣcov — Карньцов = Kranjcev. Da se je imé današnje Kranѣc nekaj ne metatečnino izgovarjalo, toraj: Karnѣc — Карньц, to bodem dokazal drugokrat v posebnem članku.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Goriški.

5. seja 11. t. m. (ob 11. uri dop. in ob 5. uri popoldne). Težko pričakovana razprava novega volitnega reda je na vrsti. — Lahi so bili dobro četrt ure v zbornici, predno so se prikazali Slovenci, pa ne vsi, ampak samo 4 (Gorjup, Winkler, Polaj in Črne). Izostalo jih je šest, to je toliko, kolikor je bilo treba, da ni bilo nazočih treh četrtin vseh zbornikov, kajti toliko ($\frac{3}{4}$) jih mora biti v seji, kedar gré za sklepanje o zadevah, ki merijo na preuredbo deželne ustave ali deželnega volitnega reda. — Seja se prične s 15 poslanci. Glavar naznani, da tajnika (dr. Jož. Abrama, kateri je tudi poslanec) ne bo k današnji seji, ter prosi bližnjega zbornika g. Winkler-ja, naj bi blagovolil zapisnik poprejšnje seje prebrati. Ali, komaj je bil Winkler nekaj stavkov prečital, oglasi se posl. Del Torre in zahteva, naj bi dal glavar tajnika k seji povabiti, češ, da saj je plačan, da svoja tajniška opravila opravlja. Glavar pravi, da mu je dr. A. povedal, da ga ne bo k današnji seji. Črne opazuje, da državni uradniki, če so poslanci, dobijo tudi odpust

in so oproščeni svojih službenih opravkov, za ves čas zborovanja. Gorjup pravi, da naj ima tajnik kakoršne koli vzroke, zaradi katerih ne more priti, za to nima biti zboru nič mar, ampak glavarju in deželnemu odboru. Vklub temu trdi Del-Torre svojo in stavi nasvet, naj bi dal glavar tajnika koj poklicati, da pride čitat zapisnik in sploh opravljat svojo tajniško službo. Ta nasvet, za kterege je razen Depretis-a vsa laška stranka glasovala, je obveljal in glavar je ukazal služabniku, da naj gré dr. Abrama iskat. Čez nekaj minut naznani glavar, da tajnika ni. Del-Torre se oglasi zdaj za drug nasvet, kterege začne po Dottori-evem narekovanji sestavljati. Glasí se ta nasvet tako-le: Gledé na to, da se tajnik vklub večkratnemu povabljenju brani priti k seji, naroča deželni zbor deželnemu odboru, da prične proti tajniku disciplinarno preiskavo, med tem pa da ga od službe začasno odstavi. Tù se vname dokaj zanimiva debata, ktere so se vdeležili poslanci Črne, Gorjup, Deperis, glavar. Črne (kteri si je dal popred ves predlog od besede do besede narekovati) spotika se nad tem, da Del-Torre trdi, da se je Abram vkljub večkratnemu pozivu branil, priti v sejo. Mi Slovenci nič ne vemo o tem — pravi — na vsak način bi bilo tù treba poprašati glavarja, kaj in kako je s tem vabljenjem in Abramovim ustavljanjem. Del-Torre res brž glavarja v tem smislu popraša. Ali tù spregovori Gorjup, in začne krepko protestovati zoper tako neparlamentarno ravnanje. Osebne zadeve v javnem zboru razpravljati, disciplinarne reči pred občinstvo tirati, to da ne gré po nikakem; ravno tako malo spodobno da je, glavarja za pričo klicati in siliti ga celó, da naj koga toži. (Krepki „bravo- in dobroklici“ izmed slovenskega in laškega občinstva so Gorjupu pritrjevali.) Disciplinarne preiskave na prvi stopnji — nadaljuje Gorjup — ne spadajo v področje zborovo, ampak deželnega odbora, toraj stavim nasvet, naj bi se vsa ta zadeva deželnemu odboru prepustila, da jo on razpravi po svojih službenih pravilih. Zdaj se je začela laška stran nekako umikati. Deperis trdi, da saj prvi del Del-Torre ovega nasveta je prav tak, kakor Gorjupov, drugi odstavek da govori o suspenziji; najbolje da bi toraj bilo, da bi se Del-Torri-ev predlog razdelil na dve točki, o katerih naj bi se posebej glasovalo. Potem ko je bil Gorjupov nasvet padel, bila je sprejeta I. točka Del-Torre-va (dež. zbor naroča deželnemu odboru, da naj podvrže deželnega tajnika disciplinarni preiskavi), druga točka pa je padla. — Zakaj so si Lahi toliko prizadevali, da bi spravili dr. Abrama v sejo? To se je razvidelo koj iz tega, kar je po razpravi vmesnega primerljeja cesarski komisar povedal. Opiraje se na dotični paragraf deželne ustave pravi, da za postavno in veljavno sklepanje o volitnem redu morajo biti nazoče tri četrtine vseh poslancev — šestnajst — ker jih je pa samo 15, bilo bi vse, kar bi se o tem predmetu sklenilo, neveljavno; toraj prosi glavarja, naj bi volitnega reda ne pustil razpravljati. Temu ni nihče ugovarjal. — Gorjup opominja glavarja, naj bi se prestopilo k 2. predmetu dnevnega reda. Pajer pritrdi temu z dostavkom, da ima ostati volitni red na dnevnem redu, in kakor hitro bi bilo število poslancev zadostno, naj bi se zbor zopet lotil volilnika. Gorjup nima zoper to nič, da le se že začeta obravnava kake druge točke dnevnega reda ne pretrga. Tako so prišli na vrsto razni prevdarki, konečni računi in peticije. Ker ni bilo mogoče vsega razpraviti, odložila se je seja do 5. ure popoldne. — Ko je šlo (zvečer) za dovoljenje 5000 gld. za ceste na Tominskem, za kar se je poslanec Winkler potegoval, bil je edini Dottori, ki se je temu

ustavljaj. Donesek se je ves dovolil. — Druzega zanimivega ni bilo. — H koncu naj omenim še to, da je namestnik baron Depretis v dr. Abram-ovi zadevi vsakrat sè Slovenci in sploh za milejše nasvete glasoval. — Tajnik in poslanec dr. Abram se je, kakor hitro je zvedel, kar se je v seji godilo, pismeno tajništva o'dpovedal.

VI. seja 12. okt. dopoldne. — Na čelu dnevnega reda je še zmiraj — volitni red. — Drugi predmet: voljenje državnih poslancev; tretji: voljenje enega deželnega odbornika namesto dr. Lavriča, kateri se je lani odborništvu odpovedal, in pa 2 namestnikov deželnih odbornikov na mesto Dolijaka in dr. Žigona, ktera sta se z Lavričem odpovedala itd. — Sejo prične glavar s tem, da naznani zboru, kar je bil dež. odbor v zadevi tajnika dr. Abrama sklenil. Dr. Abram se je opravičeval pred odborom blizo tako-le: Jez sem že v drugo izvoljen za deželnega poslanca; vsakrat je zbor mojo volitev brez opombe gledé moje deželne službe (tajništva) odobril. To mi je bilo znamenje, da imam kot poslanec v vseh ozirih, sosebno v političnih zadevah, popolnoma proste roke. Izostal sem iz seje, ker sem moral izpolniti poslanško dolžnost: ubraniti nekaj, kar bi bilo mojim volilcem na škodo. Sicer pa podvržem se odboru razsodbi. — Odbor, v katerem sedita Laha dr. Deperis in dr. Pajer nasproti edinemu Slovencu Gorjupu, je sodil tako, da se ima izreči tajniku „graja“ (redarguizione). Kakor hitro je dobil dr. A. dotični dekret, podal je deželnemu odboru odpoved od tajništva z opombo, da naj bode to „v zadostenje razžaljenim poslancem“. Deželni odbor je odpoved sprejel in tajnika A. službe odvezal. Vse to se je godilo v prav kratkem času pred javno zborovo sejo. — Ker je bilo zopet le 15 poslancev nazočih (na slovenski strani zraven včerajšnjih namesti Polaja Faganel), je izrekel glavar, da ni moč obravnavati volitnega reda. — Z voljenjem poslancev za na Dunaj je bila velika težava. O prvem glasovanju je imel samo grof Strassoldo večino (8 glasov); Depretis 7, Črne 5. Depretis zahvalivši se za izkazano mu zaupanje razlaga, da bi mu bilo težavno sprejeti poslanstvo ter prosi, naj bi se kdo drugi izvolil. Po dolgem pretrganju seje in zaupljivem posvetovanju poslancev je bil izid zopetne volitve: Črne 7 glasov, Depretis 7 glasov. Ože voljenje je pokazalo za Depretis-a 8, za Črne-ta 6 glasov. (Volilcev je bilo namreč 14, ker ni bilo Strassoldo-a tačas v zbornici). Tako so tedaj Lahi storili, s čemur so grozili — izvolili so 2 Neslovenca. — Za deželnega odbornika so izvolili (nazoči) poslanci kmečkih občin (Gorjup, Winkler, Faganel — Candussi (?), Dottori) enoglasno dr. Abrama. (V kakih 2—3 urah časa je bil toraj ta „hudodelnik“ obsojen — odpovedal se je tajništva (z 1200 gold. plače) in postal — kar je veliko častniše — deželni odbornik! Slovenci čestitamo njemu in sebi, kajti on je na pravem mestu v odboru. Za namestovalca Abram-ovega je izvoljen Faganel. Zastopniki vélicege posestva (3 nazoči) so izvolili dr. Mauroviča za odbornika-namestnika. — Potem so se obravnavale upravne reči, med drugimi povišanje ali uravnanje plač deželnih uradnikov, ali, ker ni bilo videti sistema v nasvetovanih poviških, zavrnilo se je vse nazaj na deželni odbor. — Prihodnja — zadnja — seja bo v soboto 14. oktobra. — Kakor je bilo videti v zbornici in je sploh znano, prizadeval si je baron Depretis močno, pridobiti večino glasov za enega slovenskega državnega poslanca (Črne-ta). Popoldne se je v pismu do glavarja državnega poslanstva odpovedal; tako tudi grof. Strassoldo. Po tem takem bode v soboto vnovič voljenje drž. poslancev.

Sprejeta je tudi postava zastran čbelarstva.

Raztegnila se je na vse okraje naše dežele določba, da naj imajo občine pravico, tirjati po 3 solde na dan (?) za vsak panj od drugod pripeljanih čbel.

7. seja (zadnja), 14. oktobra se je prav dobro izvršila, kar je znabiti osupnilo marsikoga, ki se je bal ali nadejal, da znabiti celó seje ne bo zarad nezadostnega števila — ker se je namreč govorilo, da večine Lahov ne bo v zbor. A ne le, da so — razen 6 slovenskih deklarantov — vsi točno prišli, temveč bili so vsi tako dobre volje, da nismo še videli tako gladkega in vzajemno prijaznega obravnavanja raznih stvari, kakor danes. — Najpred je glavar oznanil odpoved predvčeranjim izvoljenih državnih poslancev Depretis-a in Strassoldo-a. Prva točka dnevnega reda je bil volitni red; se ve, da se ni razpravljaj. Drugič sta se volila nova poslanca za državni zbor. Izvoljena sta z enakim številom glasov, to je, s 13 izmed 14, gg. poslanca grof Coronini (glavar) in Črne. Oba sta se primerno zahvalila in obljubila, izkazano jima zaupanje po moči opravičevati. S to izvolitvijo smemo biti popolnoma zadovoljni. — Tretjič je bilo na vrsti dvoje toček zadevajočih konečni račun zemljiško-odveznega zaloga za leto 1869. in 1870. (poročevalec Candussi). — Potem si je vzel besedo ces. komisar, baron Rechbach, in odgovoril na 3 interpelacije; dvoje Lavričevih in družnikov in eno Dolijakovo i. d. 1. Gledé lanske L. interpelacije zarad poslovenjenja šol je zatrdil gosp. minister svojo resno voljo, izvršiti znani §. 19. tudi v slovanskih deželah, toda morajo se popred izpolniti potrebni pogoji: na pr. zadostnega števila narodnih učiteljev treba in da deželno šolsko svetovalstvo, ne vem, kaj stori; v ta namen da so mu že došla primerna naročila. 2. Interpelacija zastran narodnostne postave je zavrnil minister tako: Na Českem je ustregla vlada z dotičnim predlogom željam in zahtevam stanovalcev; z Goriškega ni izvedela še do sedaj enakih želj; za vprihodnje si pridržuje, storiti v tem oziru, kar bo primerno. 3. Na Dolijakovo interpelacijo zastran mitnic na cestah pred mestom Gorico je ministerstvo odgovorile, da ima mestna gosposka pravico pobirati cestnino za mestni tlak. Ovržena je po tem takem prošnja mnogih občin za znižanje cestnine. Te odgovore je bral ces. komisar poprej v slovenskem, potlej v italijanskem jeziku. Kar se tiče slovenskega branja, naj po pravici povem, da nismo slišali še tako slabega branja, tako slabih sestavkov — in vendar je baron R. Kranjec! Ko ne bi bil odgovorov tudi po italijanski čital, bili bi ostali vsem celó nerazumljivi. — Bilo je potem na vrsti 11—12 peticij raznih občin in cestnih odborov. Razen 3—4, ki so se pogojno uslišale, so vse druge z razlogi odbite. Poročal je (v imenu peticijskega odseka) v slovenskem in italijanskem jeziku dr. Žigon (ki je bil samo za to k seji prišel) in za njim grof Strassoldo. Poprej pa še je poročal dr. Pajer v imenu deželnega odbora v zadevi prezidanega poslopja zavoda gluho-nemov, na katero se je potrošilo vže blizo 28.000 gld. Deželni odbor želi pooblaščenja, da sme izdati še k večemu 2000 gold. za nekatere potrebne naprave v zavodu; ves račun da predloži zboru drugič. — Okoli 12¹/₂. uri je bil dnevni red razpravljaj in je glavar sklenil sejo in sejno dobo. V kratkem končnem govoru je povdaril edinost in vzajemnost zbornikov vsaj v materialnih rečeh — vkljub razporu v političnih ozirih, kateri so sicer naravna prikazen v ustavnem življenju. Ozir na materialne potrebe — pravi — naj bode tudi vprihodnje vez goriškega zbora, tako se utegne priti tudi do porazumka v moralnih stvaréh. Dalje je prosil za zaupanje tudi za vprihodnje, dokler bo še sedel na častnem sicer, a s trnjem zarobljenem pred-

sedniškem stolu. (Pri besedah „...s trnjem...“ so zborniki nemo pritrjevali.) Konečni „živio-klic“ cesarju, ki v tako težavnih časih za pomirjenje ljudstev resnično skrbi — je rekel glavar — bil je jako prisrčen med zborniki in poslušalci. — Bog daj, da bi bil ugodni vtis, ki so ga vsi iz današnje seje nesli, prorok in porok miru in sprave v prihodnji sesiji!

Deželni zbor Česki.

Deželni zbor je predloge, zadevajoče poravnavo in spravo avstrijskih dežel, soglasno sprejel in že ležijo pred cesarjem. Dokler ne pride rešitev teh predlogov od Njegovega Veličanstva nazaj, traja še deželni zbor česki. — „Pesti Naplo“, — časnik Deakov in ogerske vlade — izrekoma trdi, da Ogri proti českim praviim predlogom čisto nobenega ugovora nimajo.

Deželni zbor Koroški.

V 13. seji je poročevalec dr. Leitgeb nasvetoval nekatere premembe one šolske postave, ki se tiče nadzorstva šol. Te premembe zahtevajo: a) naj predsedniki krajevnega šolskega sveta dobijo več oblasti, in b) ustanavljajo določbe zoper nečimurne krajevne šolske svetovalce. (Pač ne more na Koroškem nova šolska postava priljubljena biti, kjer je tako ostrega postopanja treba!

V 14. seji je bilo, kakor v Ljubljani, sklenjeno, da se v bolnišnici Celovski upravništvo loči od vodstva, in da vodstvo po nekakem redu (turnu) opravljajo primarji.

V 15. seji so profesorju babištva plačo od 210 gld. povikšali na 300 gold. V isti seji je poslanec Einspieler gledé na neko peticijo, hotel deželnemu zboru predlagati nasvêt, naj zbor priznava potrebo, da se postava za ribštvo tako predrugači kakor lovska postava. Einspieler se je zato, da se podpira njegov predlog, obrnil do nekterih poslancev in tudi do nekega poslanca, ki se zmirom za največjega rodoljuba štuli, al dobil je odgovor: „vsacemu družemu bi to rad storil; le Vam ne“. — Kaj pravite o takih deželnih zastopnikih?! Ali jim ni za osebno strast več mar kakor za deželno korist?

Deželni zbor Kranjski.

V soboto je, kakor drugi zbori razun Českega in Gališkega, moral tudi naš zbor sklenjen biti, čeravno je imel dela še na kupe pred saboj. Napeti je tedaj moral vse moči, da je izdelal svoje naloge — in izdelal jih je, pa le po tej poti, da se poročila in predlogi niso dali tiskati. Preobširno gradivo leži tedaj danes pred nami, ako bi hoteli popisati vse, kar je dovršil v 9. in 10. seji; zato danes navajamo le važnejše stvari in še te bolj na kratko, ktere so se obravnavale v poslednjih dveh sejah.

V 9. seji je naznanil c. kr. deželni predsednik zboru, da je cesar potrdil v 2. seji sklenjeno postavo, da poslanstvo zgubi, kdor brez odpusta izostane in poklican v zbor ne pride (dobro-klici) in da se milostljivo zahvaljuje za čestitanje deželnemu zboru o njegovem godu (trikrat ponavljani živio-klici). Potem so bile mnoge cestne zadeve rešene. — V podporo slovenskemu gledišču je bilo za leto 1872. iz gledališkega zaklada dovoljeno 2400 gold. —

V 10. (zadnji) seji, ki je trajala celi dan do $\frac{1}{2}$ 8. ure zvečer, je deželni glavar naznanil, da g. Valentin Krisper prevzame namestništvo v deželni komisiji za uravnavo zemljiškega davka. — C. kr. deželni predsednik naznanja odgovor, ki ga je prejel od c. kr. ministerstva nauka iz Dunaja na interpelacijo dr. Blei-

weisa zarad učnega jezika v gimnazijah in v realki ljubljanski, ki se glasi na to, da po sklepu ministrskega od 8. dne t. m. se že letos vpeljeta oba jezika (slovenski in nemški) kot učna jezika, — postava o učnem jeziku ljudskih šol pa se reši pozneje. — Postava o premembi volilnega reda deželnih poslancev, o kateri je v imenu ustavnega odseka poročal poslanec Svetec, je bila soglasno sprejeta. Dalje je poročal posl. Svetec v imenu šolskega odseka o postavah, ki zadevajo uravnavo ljudskih in meščanskih šol in pravne razmere ljudskih učiteljev. Ker sila časa ni dopustila, da bi se bile končno rešile obe postavi, šolski odsek ni mogel celih postav prinesiti v deželni zbor, osnoval je zatega del posebno deželno postavo, da se vsaj ljudskim učiteljem polajša njihov težavni stan o dohodkih. Sprejeta je bila potem postava, po kateri naj ljudski učitelji v Ljubljani dobivajo najmanj po 600 gold., po deželi pa najmanj po 400 gold. letne plače, ktera naj se jim izplačuje v c. kr. davkarijah. Dodala se je tej postavi resolucija, v kateri se deželnemu odboru nalaga, naj osnovano šolsko postavo na tanko prevdari, se o njej z izvedenci svetnimi in duhovskimi posvetuje in prihodnjemu deželnemu zboru načrta postavo deželnim našim razmeram in potrebam ugodno.

Poslanec Murnik poroča v imenu finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za prihodnje leto. Da se potrebščine deželne pokrijejo, treba je, kakor prejšnja leta, na direktne (zemljiške in druge take) davke naložiti 20 od 100 priklade, izvzemši vojno priklado. — Ker se je tudi nasvet finančnega odseka sprejel, da se v proračun zemljiškega zaklada sprejme vseh 20% naklade k vžitini namesto 10% te naklade in 2% naklade k neposrednim davkom manj, kakor do sedaj, in to zarad tega, da se s tem zelo obloženemu zemljiškemu zakladu dohodki pomnožijo in da se polajša računanje, ker bo po tem ves dohodek iz vrste posrednjih davkov spadal edino le v zemljiški zaklad, se razvidi, da se naklade niso povikšale.

Dr. Costa v imenu ustavnega odseka poroča o novi občinski postavi in novem volilnem redu za mesto ljubljansko. Vsi predlogi so soglasno obveljali.

Poslanec Irkič, v katerem je deželni zbor dobil dobro delavno moč, je v imenu finančnega odseka poročal o normalnem šolskem zakladu in o dotičnih prošnjah občine Oševske in Lužke, pa tudi Colske. Sprejeti so bili vsi predlogi finančnega odseka.

Predlog deželnega odbora o 5848 gold., ki naj se dovolijo za napravo stranskih cest, ktere peljejo do postaj gorenske železnice, je bil po večini glasov zavržen.

Premembe zelo pomanjkljive cestne konkurenčne postave od leta 1864. z dostavki od leta 1867. so bile soglasno sprejete; sprejet je bil pa tudi predlog poslanca Pintarja, naj se deželna vlada naprosi, da strogo čuje nad tem, da ces. kantonske gosposke natančno spolnujejo svojo dolžnost.

Predlog ljubljanskega mestnega zbora, naj se mu dovoli en milijon goldinarjev na posodo vzeti po poti loterijskega posojila, ni bil sprejet, ker je mestni zbor premalo razjasnil izpeljavo tega za ljubljansko mesto velikanskega početja.

Dr. Bleiweis poroča v imenu finančnega odseka o napravi sadje- in vinorejske šole na Slapu v Vipavski dolini in sadje- in vinorejske šole kot začetnice cele kmetijske šole v Bršlinu na Dolenškem, ki so deželi v povzdigo kmetijstva tako potrebne kakor ribi voda in ktere sta v finančnem odseku poslanca Grabrijan in Zagorec živo zagovarjala. Ob-

veljali so tedaj soglasno vsi predlogi, med katerimi sta poglavitna ta, naj deželni odbor na vse strani pripravlja napravo teh šol v prihodnjem letu, in ker ministerstvo kmetijstva hoče dati denarne podpore, da tudi dežela pripomore prihodnje leto za vsako omenjenih šol z 2000 gold. iz deželno-kulturnega zaklada proti temu, da si od vlade izprosi dovoljenje, da se sme tega zaklada lotiti, ki se je nabral iz kaznovanih gozdnih in poljskih prestopkov.

Potem je prišlo več prošenj na vrsto, o katerih so poročali dr. Costa, Murnik, dr. Zarnik in Pintar, katerih pa na drobno naštevati danes ni prostora.

Na večer je prišla obravnava adrese (pisma deželnega zbora) do presvitlega cesarja na vrsto. Dr. Costa je bral adresno slovenski in potem tudi nemški, ki se glasi tako-le:

Vaše Veličanstvo! Presvitli Cesar in Gospod!

V tem trenutku, ki odloči prihodnost vsej monarhiji in zlasti naši deželi, predrzne se prepokorni zastop vojvodine Kranjske z največim spoštovanjem bližati se stopnicam najvišega prestola Vašega cesarskega in kraljevega apostolskega Veličanstva, da izreče svoja čutila in prepričanja.

Pred vsem prepokorni deželni zbor ponavlja svojo podedovano neomajljivo zvestobo in udanost ter najsrčnejšo zahvalo izreka za vzvišeno cesarsko besedo, koja je oznanila mir med vsemi narodi v cesarstvu.

S srčnim zadostilom vidimo prvo stopinjo do one sprave vseh kraljestev in dežel, koja po našem v prepokornih pismih tega najzvestejšega deželnega zbora od 28. februarja 1867. l. in 30. avgusta 1870. l. izrečenem prepričanju mora cesarstvu ohraniti edinost ter dati muč in pravi ustavni razvitek.

V tem oziru je naša vojvodina Vašega ces. in kralj. apostolskega Veličanstva milostivi dopis do českega deželnega zbora od 12. septembra t. l., kakor tudi njegove podstavne člene z veselo nado pozdravila kot poročstvo, da se dovrši sprava.

Prepokorni deželni zbor je prepričan, da se doseže od vseh strani zaželena sprava, država vrvna v notranjem in okrepi na zunaj le tedaj, ako se bodo vsi bratovski narodi veselili enakih pravic in z ozirom na svoje materialne moči nosili skupna bremena.

Pri izvrševanju visoke te naloge sme Vašega Veličanstva vlada svesta biti si naše odkritosrčne in popolne podpore; na drugi strani pa imamo koristi naše dežele zastopati in braniti z ozirom na preobloženje z davki, koja je Vaše ces. kralj. Veličanstvo že večkrat milostivo pripoznalo.

Mi hočemo za našo deželo ono samostojnost, koja nam priznavata pragmatična sankcija in najviši diplom od 20. oktobra 1860. l. ozir postavodajstva in uprave; vendar pa priznavamo potrebo, da nekatere zadeve za vsa neogerska kraljestva in dežele skupno obravnava shod delegatov iz deželnih zborov.

Take naprave gotovo zadovoljé vse narode našega cesarstva. Kakor naj Nemci popolnoma nežaljeni ostanejo v narodnih svojih pravicah, tako mi želimo, da se tudi drugim narodom enaka pravica ne le zagotovi, ampak tudi djansko podeli.

V tem oziru se predrznemo prositi, da se naš slovenski narod v onih deželah, v katerih je zedinjen z Nemci ali Italijani, postavi pod varstvo takih deželnih postav, kakoršno je Vašega Veličanstva vlada predložila českemu deželnemu zboru.

Tako bodo Slovenci, ki se neomajljivo-zvesto držé Vašega Veličanstva prestola, mogli ohraniti si vsaj svojo narodnost, dokler Vašega Veličanstva vladi ne bode mogoče najti sredstva in pota, da, kakor smo

željno prosili v prepokornem pismu od 30. avgusta leta 1870., zedini njihove zemljopisno stikajoče se zemlje v eno upravno in kolikor mogoče v državnopravno telo. To preponižno prošnjo se predrznemo temveč ponoviti, ker je njena spolnitev bistvena pogoja ne le obstanku in odviku slovenskega národa, ampak tudi varnosti jugozahodne meje vesoljnega cesarstva.

Ko načela, ki jih izrekajo podstavni členi, zadobé djansko veljavo, posreči se prepokornemu zastopu vojvodine Kranjske s postavami, posebnim razmeram te dežele in značaju našega národa primernimi in z versko-nravnim in pravim svobodnim duhom (edino trdno podlago vse prave ljudstvene sreče) navdihnjenimi, pomiriti srca in pospešiti dušni in materialni blagostan v obrtnem in gospodarstvenem obziru.

Nadjati se je, da se deželni vladi, koja spremlja deželno zaupanje in ki bode ozir deželnega postavodajstva odgovorna deželnemu zastopu, posreči, z natančnim poznanjem dežele in národa ogniti se napak, na vse strani spravljivo delati, nasprotja poravnati, drago upravo in zamotano opravilstvo s priprosto uravnavo nadomestiti ter s pravičnimi davki zadovoljiti deželo.

In kakor je Vaše Veličanstvo z najvišim do pisom milostivo obljubilo, pripoznanje državopravnosti-českemu kraljestvu ponoviti s prisego o venčanju, tako tudi vojvodina Kranjska preponižno prosi, naj bode Vašemu Veličanstvu všeč, njen slovesni poklon sprejeti ter ž njim staro neposredno razmero naše dežele do krone ponoviti, kakor so tudi presvitli predniki Vašega Veličanstva od starodavnih časov vselej o nastopu vlade s tem slovesnim djanjem krepili zvezo zvestobo naše dežele do kneza in knezovo milost do dežele ter potrjevali svobodo in samostojnost dežele v starodavnih njenih pravicah.

Vsled te izpovedi toraj prepokorni deželni zbor v pospeševanje in v namen take zaželene in potrebne sprave, koja Vaše Veličanstvo namerava na podlagi osnovne postave o državnem zastopu od 21. decembra 1867. leta dovršiti, svoje poslance pošlje v poslansko hišo državnega zbora.

Vašemu cesarskemu kraljevemu Veličanstvu ob enem preponižno izrekamo svojo zahvalo za potrjeno predlogo o premembi v mnogih obzirih krivičnega volilnega reda. Če zaradi nenazočnosti nekterih deželnih poslancev na svojo žalost tudi nismo mogli to predlogo po vsem njenem obsegu obravnavati, vendar smo na njeni podlagi skušali bistvene napake našega volilnega reda odpraviti z nekterimi načrti postav, koje nam, preponižno prosimo, blagovoli potrditi Vaše Veličanstvo.

Bog blagoslovi, varuj in obvari Vaše cesarsko in kraljevo apostolsko Veličanstvo!

V pojasnilo adrese dostavlja dr. Costa še to-le: Mi smo izdelali adresno, kakor sem jo bral ravno zdaj, po okoliščinah, ki so primerne zdanjemu političnemu položaju; izdelali smo jo prvič gledé na prejšnje naše adrese, in z radostjo more deželni zbor reči, da danes — konec 1871. leta — so se vresničile tiste besede, koje je deželni zbor izrekel že v adresi leta 1867., zaradi koje je bil naš deželni zbor takrat razpuščen! Radostno moremo pred vsem svetom izreči, da to, kar smo tistikrat čutili, da mora se zgoditi, zgodilo se je v Avstriji. Centralizem je prišel do propada. Presvitli cesar sam se je prepričal, da sprava mora biti med narodi. K spravi med narodi pripomoči, to je tudi naš cilj. Veselje svoje, da imamo zdaj vlado tako, ki je trdne volje, kakor mi, smo hoteli izraziti v tej adresi. Ustavni odsek pa se je tudi ozrl okoli po Avstriji ter ne prezrl národa, od kterega je prišel prvi načrt za poravnavo avstrijskih homatij, za osnovo nove ustave Avstrijske.

In ta načrt je prišel, kakor že marsiktera druga imenitna beseda, katero smo Slovenci zmirom sprejeli z velikim veseljem, iz zlate Prage v temeljnih členih. Načela te ustave so taka, da lahko rečemo, da so federalistična in taka, po katerih se dá stvariti Avstrija srečna in mirna. Al se ve da, če to izrečemo, naj nihče ne misli, da s tem smo tudi rekli, da do zadnje pičice mora vse tako obstati, kakor je predlagal česki zbor. Predlog českega zbora je le načrt, kateri pride pred državni zbor; tam bodo naši poslanci in poslanci družih dežel snovali prihodnjo našo, ako Bog dá, srečno in dobro ustavo. Naši poslanci bodo pri tem težkem delu gotovo gledali na to, da bodo na eni strani obvarovali našo deželo vseh bremen, ki bi morda prišla iz kake enostranske sprave, in na drugi strani bodo gotovo delali na to, da se federalistična načela vzamejo za podlago novi ustavi avstrijski. Vse do zdaj znane adrese družih zborov vodijo ista načela. Tudi tri dežele nemške so k federalizmu pristopile, zato ni res, ako se reče, da Nemci nepremakljivi stojé za ustavo od 21. decembra 1867. leta in da zabranjujejo spravo. Le liberalna klika ni za spravo, ki vé, da pride ob gospodstvo, ki si ga je v zadnjih 10 letih prisvojevala. Kar adresa naša izrekuje, temu — tega smo si v svesti, pritrjuje ogromna večina naše dežele. — Govor dr. Coste je bil na več mestih in tudi o sklepu z navdušeno pohvalo poslancev in poslušalcev sprejet.

C. k. deželni predsednik naznani zdaj, da ima zboru poročati nekaj po ukazu ministerstva. — Vse omolkne in posluša. — „Kranjski deželni zbor — začne c. kr. deželni predsednik — je bil postavno sklican od Njegovega Veličanstva; dolžnost je tedaj bila vsacega poslanca, da pride v zbor. (Dobro!) Ker manjšina deželnega zbora te dolžnosti ni spolnila, ravnala je cesarskemu klicu in svoji prisegi nasproti. (Dobro!) Adresa lanskega deželnega zbora ni mogla jej spotika biti, kajti adresa je le pismo, v katerem se izrazuje mnenje večine. Kujanju manjščine ni mogla biti povod. Zato mora cesarska vlada njeno postopanje grajati. (Pravo!) To očitno tukaj in vsi deželi povedati, ukazala mi je cesarska vlada“. (Živahni dobro-klici.) — Prav tako, kakor bengalični ogenj, so kazale te vladne besede „lojaliteto“ tiste centralistične manjščine, čegar usta so zmirom polne ustavnosti, postavnosti in lojalitete!

Po vsem tem je prišla volitev državnih poslancev na vrsto. Iz vrste velikih posestnikov je bil izvoljen: grof Hiacint Turn, — iz vrste mest, trgov in zbornice kupčijske sta bila izvoljena podpredsednik zbornice Janez Horak in predsednik V. C. Zupan, — iz vrste kmečkih občin pa so izvoljeni dr. Costa, Svetec in grof Barbo. Vsi (razun nepridužočega Turna) izrekó, da sprejmejo volitev.

In tako je odbila ura zborovanja. Deželni glavar dr. Razlag poprime zdaj besedo na slovo in omenivši, da je deželni zbor izdelal vse svoje naloge, katerih je obilo bilo za tako pičlo odmerjeni čas, se je zahvalil poslancem za marljivo njihovo delovanje in c. kr. deželnemu predsedniku za blagovoljno podporo njegovo. Trikrat ponavljeni slava-klici na Njegovo Veličanstvo so končali zbor, ki je sklenil nektare za deželo važne postave in naprave, in ki je bil — Bog daj! — predhodnik velevažnega državnega zbora, v katerem se ima Avstrija uravnati na novi državnopravni podlagi in pomiriti svoje narode.

Deželni zbor Porečki.

Naš zbor je končal 14. t. m. Vse prošnje za avtonomijo občinsko so odvržene. Taljanoman ne dá hegemonije iz rok. Gosp. Marot se je moško ponašal in

tudi narodno hrvaško govoril, ter gospódi taljansko pojasnil, — vse zastonj! V tej seji se je odločila poljedelska šola — se ve taljanska najbržje v Rovinju, kjer je taljansko poljedelsko društvo. Več o tej šoli Novicam prihodnjič poročam. — Gotovo, da sedaj tudi slepec vidi, da nam ne koristi nič Poreški zbor, in da moramo združenja iskati drugej — pri bratu Slovencu.

Deželni zbor štajarski.

Konec deželnega zbora našega je bil ta, da nemški poslanci ne enega Slovenca niso volili v državni zbor, — po takem štajarski Slovenci ne enega zastopnika ne bodo imeli v prihodnjem velevažnem zboru dunajskem. Nemčur noče sprave; on hoče le gospodstvo, to je zdaj spet gotovo. Al žalibog! da tudi mi Slovenci nismo brez krivde o tej nesreči. Da bi bile volitve v deželni zbor se drugače snovali, bilo bi drugače. „Le duhovna ne v deželni zbor!“ jek tega razdvojitva je zdaj: „čemu Slovenca v državni zbor!“

Deželni zbor Tirolski.

14. dne t. m. se je obravnavala adresa; „liberalci so se zdržavali glasovanja, ki je bila z 35 glasovi sprejeta. Med 9 italijanskimi poslanci so trije glasovali za adresno. — Predlog, naj vlada prekliče ministerski ukaz od svočana 1869. leta o šolskem nadzorstvu, je bil sprejet z 38 glasovi.

Dopisi.

Iz Čabra na Hrvaškem 1. okt. (Uradnik, kakor ne bi smel biti!) Navada je tukaj, da naš kotarski g. sudac rajši dve uri pozneje, nego eno minuto prehitro v pisarno primaha; 23. dne u. m. bila pa je še huja. Pozvanih je bilo mnogo ljudi; hotel je vsak prvi sprejet biti; kajti veliko jih je bilo, ki so se morali, važne posle domá popustivši, na daljno pot v Čabar podati in bili bi radi vsaj do trdne noči spet domú prišli. Kotarski sudac, zarad nekega atentata na samega sebe, v obče „pokojni Stipić“ zvan, komaj v pisarno pride, a že pogleduje na uro, ali bode skoro 12 bila. Ko njegov zaželeni čas pride, plane gori in veli težko čakajočim strankam, naj pridejo ob dveh popoldne. Ko ura na zvoniku dve udari, bili so pozvani ljudje vsi zbrani na omenjenem mestu. Ura bije 3, bije 4, bije 5, al dobri naš debeloglavi in trebušnji „pokojni“ gospod še v krčmi Bahusa častí, in še le, ko se je jelo mračiti, prikinja v pisarno. Ko pa po zaslišanji jedne same osebe spoznava, da mu je glava pretežka dalje uradovati, razpodí celi božji dan na sudčevo milost čakajoče stranke ter jim veli čez dva dni priti. Da je bilo med prišlimi strankami veliko revnih ljudi, ki si s težkim delom komaj sproti vsakdanji kruh služijo, zarad malomarnosti takega kotarskega paše pa namesto jednoga, dva, tri ali še več dni potratijo, tega njegova pretežka glava ne prevdari! Mnogi celó trdijo, ako bi tukajšnja ponočna straža hotela nestransko postopati, bil bi g. sudac večkrat prvi, ki bi ga v luknjo vtaknili.

Iz Vato velj na Primorskem. †. — V poslednjih „Novicah“ smo radostni čitali, da je sl. deželni zbor Kranjski v svoji 6. seji obravnaval in sklenil postavo, naj se ženitovanske oglasnice ne dadó vsakemu beraču in postopaču. To je prav in poštena skrb za ubozega kmeta, ki ga že tako velika bremena tlačijo, s tem pa, da soseskam pridejo še beraške ženitve na glavo, se jim še večje butare nakladajo. Tisto postavo bi imel, kakor Kranjski, skleniti tudi naš Goriski deželni zbor. Naj povemo v dokaz to-le: Občina Vato velje in Misliče je prišel ukaz iz Tržaške bolnišnice, za tukajšnje naše ljudi 700 gold. plačati,